

Висновки. Усе вищенаведене пояснює важливість порушеної теми для вітчизняного підприємництва. Глибоке дослідження елементів корпоративної культури потрібне, як для сучасної управлінської науки, так і для практики використання цих ідей у діяльності. Світовий досвід ведення господарства переконує, що впровадження в корпоративні відносини норм, дотримання яких створило б атмосферу єдності цілей кожного учасника управління, дає змогу досягати високих рівнів організації діяльності компанії. Чим сильніша корпоративна культура, тим сильніше підприємство. За умов добре розвинутої корпоративної культури компанія отримує гарну репутацію не лише на ринку праці, а й просування свого бренду.

Література

1. Виханский О.С., Наумов А.Й., Менеджмент. — М.: МГУ, 1995.
2. Коротков З.М., Силина А.Н. Организационное поведение. — Тюмень: Вектор Бук, 1998.
3. Корпоративна культура: Навч. посібник / Під заг. ред. Г.Л. Хаєта. — К.: ЦНЛ, 2003 — 403 с.
4. Веремчук Р.О. Корпоративна культура організації та її вплив на систему розвитку персоналу // Вісник національного університету «Львівська політехніка». — 2006. - № 4. — С. 240-245.
5. Коpecь Г.Р., Лесків М.Р. Роль корпоративної культури у мотивації персоналу // Вісник національного університету «Львівська політехніка». — 2006. - № 4. — С.232-239.
6. <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=68>
7. <http://www.aes-ukraine.com/staff.html>

Надійшла 16.09.2007 р.

УДК 658.14

В. М. НИЖНИК, А. М. КРАВЦОВА
Хмельницький національний університет

ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА КІНЦЕВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ

Розглянуто підходи щодо оцінки наслідків процесів формування та використання фінансових ресурсів за кінцевими результатами через відповідне вимірювання та моделювання із застосуванням побудованих на базі вартісних показників моделей результативності складових частин будь-якого економічного процесу. На прикладі статистичних даних промислових підприємств Вінницької області з'ясовано можливість їх практичного застосування.

Вступ. Протікання економічних процесів в часі носить динамічний характер, що за умов гострої конкуренції зумовлює підприємства адаптуватись до швидкоплинних умов зовнішнього і внутрішнього середовища та трансформації ринкового середовища. За цих обставин пристосування підприємств до реалій часу та адаптування до нових умов господарювання, насамперед, залежить від ефективності діючої системи управління, здатності формувати та реалізовувати систему коротко- і довгострокових цілей. Необхідними стають дослідження щодо відповідних засад ефективного функціонування підприємств як на мікро-, так і на макрорівнях. Це й викликає потребу більш глибокого вивчення різноманітних економічних процесів як окремо, так й у комплексі, підкреслює актуальність і значимість даного дослідження.

Основний розділ. Як відомо, фінансова діяльність – це діяльність, яка веде до зміни розміру та складу власного та позикового капіталу підприємства. Необхідно зазначити, що діяльність підприємства ми розглядаємо як сукупність певних економічних процесів. У [1] зазначається, що основний економічний процес допускає поділ на послідовність складових економічних процесів (підпроцесів). З точки зору кінцевих результатів часто виникає необхідність досліджувати не лише певний економічний процес в цілому, але і його відповідні підпроцеси (складові частини).

У нашому дослідженні під основним економічним процесом ми будемо розуміти процес фінансової діяльності підприємства, а його складовими частинами вважатимемо, зокрема, процес формування і використання фінансових ресурсів.

В широкому розумінні процес фінансової діяльності включає весь комплекс функціональних завдань, здійснюваних фінансовими службами підприємства і пов'язаних з фінансуванням, інвестиційною діяльністю та фінансовим забезпеченням (обслуговуванням) операційної діяльності суб'єкта господарювання [2].

Як показали результати проведеного нами аналізу [3], розрахунків показників ефективності використання фінансових ресурсів на основі вітчизняних і зарубіжних методик недостатньо, бо вони не враховують специфіку промислових підприємств і дають різний набір показників та різну термінологію. Негативним є також перевантаження різними фінансовими показниками, що ускладнює збір інформації та її аналіз, навіть високопродуктивність ЕОМ. На нашу думку, найбільш доцільним є розрахунок показника результативності процесів. Оскільки результативність економічного процесу є об'ємнішим поняттям від

поняття його ефективності, сумарно характеризуючи процес з кількісної сторони, у вигляді кінцевої продукції, та якісної, з урахуванням ефективності зазначеного процесу [1], то такі ж властивості має результативність процесу формування та використання фінансових ресурсів. Отже, ефективність процесів формування та використання фінансових ресурсів є складовою частиною його результативності, характеризує її частково; результативність зазначеного процесу не еквівалентна ефективності, не співпадає з нею у буквальному розумінні.

Оцінка процесів формування та використання фінансових ресурсів за кінцевими результатами є важливою складовою дослідження цієї діяльності. Вона потребує відповідного вимірювання та моделювання цих процесів. Формування та використання фінансових ресурсів є сукупністю відповідних економічних процесів.

Сукупна продукція діяльності підприємства є економічною категорією, яка характеризує цей процес з точки зору його як результату і як сукупних затрат. Безпосередніми складовими валової продукції економічного процесу є чиста продукція і затрати цього процесу. Чиста продукція економічного процесу є економічною категорією, яка характеризує цей процес з точки зору процесу як результату. Вона є виразом корисності процесу. Затрати економічної діяльності характеризують економічний процес з точки зору процесу як затрат. Затрати економічного процесу можна розбити на дві частини: частину, що припадає на частку затрат у сукупній продукції, та частину, що припадає на частку чистої продукції у сукупній продукції. Кінцева продукція економічного процесу є економічною категорією, яка характеризує економічний процес з точки зору процесів як результату і як частини затрат, що відповідають частці чистої продукції у валовій. Вона характеризує економічний процес з кількісної сторони.

Ефективність економічного процесу – це економічна категорія, що характеризує результати цього процесу з якісної сторони і виражає співвідношення результату (ефекту) економічного процесу до відповідних затрат. Сама ефективність економічного процесу як економічна категорія аналогічно ефективності процесів праці повинна містити кількісну і якісну характеристики.

Результативність економічного процесу – це економічна категорія, яка характеризує наслідки цього процесу з кількісної сторони у вигляді кінцевої продукції, та якісної, з урахуванням ефективності процесу.

Важливою частиною для дослідження кінцевих результатів економічного процесу є їх вимірювання та моделювання. Підходи до розв'язання відповідних питань також розглядаються авторами. Узагальнюючи підходи до дослідження процесів праці, зазначені автори дійшли висновку, що при дослідженні економічного процесу можна скористатись таким варіантом зміни закономірностей його результативності:

$$J_R = J_K \cdot J_E = J_K \cdot J_{V/Z} = J_G \cdot J_{1+V/Z}, \quad (1)$$

де J_R , J_K , J_E , $J_{V/Z}$, J_G , $J_{1+V/Z}$ – індекси зміни певних показників як відношення відповідних показників до базисних (детальніше див. [6, 7]). В цих формулах: V – показник сукупної продукції економічного процесу; Z – показник його затрат; $G = V - Z$ – показник чистої продукції; $D_Z = Z/V$ – частка затрат у сукупній продукції;

$$D_G = G/V = (V - Z)/V = 1 - Z/V = 1 - D_Z$$

– частка чистої продукції у сукупній;

$$K = G + Z_G = G + Z \cdot G/V$$

– показник кінцевої продукції, де Z_G – та частина затрат, що припадає на частку чистої продукції у валовій; $E = V/Z$ – показник ефективності економічного процесу;

$$R = K \cdot E = K \cdot V/Z = G \cdot (1 + V/Z)$$

– показник результативності процесу.

Чистою продукцією процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємств можна вважати обсяг фінансових ресурсів; затратами цього процесу – загальний обсяг витрат; сукупною продукцією – суму зазначених величин.

Використовуючи відповідні дані промислових підприємств Вінниччини щодо загального обсягу фінансових ресурсів, загального обсягу витрат та кількості учасників виробничого процесу за 2002-2006 роки, користуючись методикою, ми одержали за допомогою відповідних зазначених вище формул деякі інші показники: сукупної продукції $V = G + Z$; кінцевої продукції K , ефективності E , результативності R процесу формування та використання фінансових ресурсів і відповідні індекси (табл.1, 2). Це уможливило провести системний аналіз результативності зазначеного процесу, оцінити його наслідки тощо.

В табл. 1 надано загальний розмір фінансових ресурсів та загальний обсяг витрат підприємств ВАТ «Вінницький інструментальний завод» (підприємство А), ДП «Вінницятрансприлад» (підприємство Б) і середнє значення за 2002-2006 роки на одного працівника в гривнях у фактичних цінах.

Таблиця 1

Показники для здійснення системного аналізу результативності процесу формування та використання фінансових ресурсів підприємств Вінниччини

	Роки				
	2002	2003	2004	2005	2006
ВАТ «Вінницький інструментальний завод» (підприємство А)					
Загальний розмір фінансових ресурсів	49322,6	60859,3	59252,8	71613,9	82329,2
Загальний обсяг витрат	13033,1	19619,1	25421,2	30773,4	43013,0
ДП «Вінницятрансприлад» (підприємство Б)					
Загальний розмір фінансових ресурсів	20147,3	20328,1	26362,2	30808,8	34775,0
Загальний обсяг витрат	38853,0	41306,4	48761,4	53444,4	59583,1
Середнє значення					
Загальний розмір фінансових ресурсів	34734,95	40593,7	42807,5	51210,95	58552,1
Загальний обсяг витрат	25943,05	30462,75	37091,3	42108,9	51298,05

Порівняння показників за зазначеними нами формулами дає можливість оцінити економічну діяльність підприємств щодо формування та використання фінансових ресурсів відповідно до середніх показників (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльні значення деяких показників процесу формування та використання фінансових ресурсів підприємств А і Б за 2002-2006 роки*

Показник	2002 рік			2003 рік			2004 рік		
	Підприємство		Середнє значення	Підприємство		Середнє значення	Підприємство		Середнє значення
	А	Б		А	Б		А	Б	
V	62355,7	59000,3	60678,00	80478,4	61634,5	71056,45	84674,0	75123,6	79898,8
Z	13033,1	38853	25943,05	19619,1	41306,4	30462,75	25421,2	48761,4	37091,3
G	49322,6	20147,3	34734,95	60859,3	20328,1	40593,7	59252,8	26362,2	42807,5
J_G	1,560	0,637	-	2,534	0,847	-	1,603	0,713	-
$1 + D_Z$	1,209	1,659	1,43	1,244	1,670	1,457	1,300	1,649	1,4745
J_{1+D_Z}	0,774	1,062	-	0,742	0,996	-	0,795	1,007	-
K	59631,62	33414,74	46523,18	75695,63	33951,65	54823,64	77041,94	43473,44	60257,69
J_K	1,207	0,676	-	1,880	0,843	-	1,275	0,720	-
E	4,784	1,519	3,15	4,102	1,492	2,797	3,331	1,541	2,436
J_E	2,686	0,853	-	2,775	1,009	-	2,115	0,978	-
R	285302,2	50742,02	168022,11	310506,8	50660,27	180583,5	256614,5	66976,78	161795,6
J_R	3,243	0,577	-	5,218	0,851	-	2,692	0,704	-
$J_{G/Z}$	4,845	0,664	-	6,486	1,029	-	4,053	0,940	-
$J_{V/G}$	0,554	1,284	-	0,428	0,981	-	0,522	1,040	-
J_V	0,864	0,818	-	1,084	0,830	-	0,836	0,742	-
J_Z	0,322	0,960	-	0,391	0,823	-	0,395	0,759	-

Показник	2005 рік			2006 рік		
	Підприємство		Середнє значення	Підприємство		Середнє значення
	А	Б		А	Б	
V	102387,3	84253,2	93320,25	125342,2	94358,1	109850,2
Z	30773,4	53444,4	42108,9	43013	59583,1	51298,05
G	71613,9	30808,8	51211,35	82329,2	34775	58552,1
J_G	1,726	0,743	-	1,438	0,607	-
$1 + D_Z$	1,301	1,634	1,4675	1,343	1,631	1,487
J_{1+D_Z}	0,801	1,006	-	0,863	1,048	-
K	93138,08	50351,78	71744,93	110581,7	56733,92	83657,81
J_K	1,383	0,747	-	1,241	0,637	-
E	3,327	1,576	2,4515	2,914	1,584	2,249
J_E	2,076	0,984	-	1,62	0,881	-
R	309883,1	79377,8	194630,5	322240,9	89846,03	206043,5
J_R	2,87	0,735	-	2,011	0,561	-
$J_{G/Z}$	3,862	0,957	-	2,397	0,731	-
$J_{V/G}$	0,538	1,028	-	0,676	1,205	-
J_V	0,928	0,764	-	0,972	0,732	-
J_Z	0,447	0,776	-	0,599	0,831	-

*Вартісні показники подано в середньому за рік на одного працівника в гривнях у фактичних цінах; G – розмір фінансових ресурсів, Z – обсяг витрат, $V = Z + G$.

На підприємстві А спостерігалась (табл. 2) відносно вища результативність процесу формування та використання фінансових ресурсів від середньої його результативності (відповідно на 224,28; 421,75; 169,24; 187,03; 101,07%; індекс J_R) за рахунок як відносно вищої його ефективності (відповідно на 168,62; 177,49; 111,47; 107,60; 62,02%; індекс J_A), так й відносно більшої кінцевої продукції процесу (відповідно на 20,72; 88,02; 27,46; 38,26; 24,10%; індекс J_E). При цьому відносно більша кінцева продукція отримана за рахунок відносно більших фінансових ресурсів (відповідно на 55,91; 153,43; 60,27; 72,64; 43,77%) при відповідному відносно меншому впливові частки витрат у загальній продукції (індекс J_{1+D_Z}). Були резерви для збільшення кінцевої продукції у 2002-2006 рр. за рахунок відносного збільшення впливу частки витрат у загальній продукції.

На підприємстві Б спостерігалась відносно нижча результативність процесу формування та використання фінансових ресурсів від середньої його результативності (відповідно на 42,33; 14,87; 29,65; 22,48; 43,94%; індекс J_R) за рахунок як відносно нижчої його ефективності у 2002, 2004-2006 рр. (відповідно на 14,74; 2,19; 1,63; 11,95%; індекс J_A), так й відносно меншої кінцевої продукції процесу (відповідно на 32,35; 28,08; 25,26; 36,33%; індекс J_E) та за рахунок відносно меншої кінцевої продукції процесу у 2003 р. (на 15,67%) при відносно вищій ефективності процесу (на 0,94%). При цьому відносно менша кінцева продукція отримана за рахунок відносно менших фінансових ресурсів (відповідно на 36,31; 15,35; 28,69; 25,73; 39,27%) при відповідному відносному впливові частки витрат у загальній продукції (індекс J_{1+D_Z}). Були резерви для зростання результативності процесу у 2002, 2004-2006 рр. як за рахунок кінцевої продукції процесу, так і за рахунок його ефективності, а у 2003 р. – за рахунок відносного збільшення кінцевої продукції.

Таким чином, у 2002-2006 рр. порівняно краще з точки зору формування та використання фінансових ресурсів діяло підприємство А, аніж Б.

Висновки. Нами проаналізовано динаміку результативності процесів формування та використання фінансових ресурсів на прикладі машинобудівних підприємств Вінниччини, а також зроблено відповідне порівняння з метою подальшої оцінки процесів формування, розміщення і використання фінансових ресурсів. Запропоновані нами підходи до оцінки результативності зазначеного процесу можна, на наш погляд, застосувати для регулювання цього процесу.

Наукова новизна дослідження полягає в наступному. Виходячи з необхідності дослідження процесу формування та використання фінансових ресурсів з погляду його кінцевих наслідків, ми, враховуючи те, що зазначений процес є частинним випадком економічного процесу, запропонували побудовані на основі вартісних показників відповідні математичні моделі кінцевого продукту процесу, його ефективності та результативності, вказуючи на можливість їх практичного застосування.

Показником результативності процесу формування та використання фінансових ресурсів є добуток показників його кінцевого результату у вигляді вартості кінцевого продукту та ефективності процесу як показників кількісної і якісної складових частин. Цей показник в певному розумінні є принципово новим, достатньо достовірним вимірником наслідків зазначеного процесу, він характеризує його як з точки зору продуктивності, так й ефективності.

Оцінка процесів формування та використання фінансових ресурсів за кінцевими результатами, логістичний підхід до розгляду цього процесу як до потоку відповідних підпроцесів, залучення запропонованих вартісних показників, пов'язаних з результативністю, як індикаторів є певним кроком вперед в управлінні даним процесом на промислових підприємствах.

Використовуючи показники результативності, можна достовірно оцінити збалансованість процесу формування та використання фінансових ресурсів підприємств, порівняти результати з базисними, виявити невикористані резерви, охарактеризувати дієвість діяльності підприємств та використати отримані дані для її регулювання.

Література

1. Поліщук Н.В. Результативність діяльності суб'єктів господарювання: сутність, оцінка, основи регулювання: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2005. – 252 с.
2. Фінансова діяльність підприємств. – Аранчій В.І., Чумак В.Д., Смолянська О.Ю., Черненко Л.В. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 240 с.
3. Кравцова А.М. Аналіз використання фінансових ресурсів промислового підприємства // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення», 10-11 квітня 2007 р., Вінниця. – С. 151-160.

Надійшла 14.09.2007 р.

УДК 658.3

В. М. НИЖНИК, Н. А. ЯКОВИШИНА
Хмельницький національний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ПРОДАЖУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Узагальнивши існуючі підходи, запропоновано: доповнити концепцію маркетингу соціальною та екологічною складовою при визначенні ціни товару; інноваційну систему управління матеріальними та інформаційними потоками, а також шляхи удосконалення планування продажу та реалізації продукції машинобудівних підприємств.

На сучасному етапі розвитку інфраструктури ринку, коли існує ринок покупця, широкий асортимент товарів, частка імпортних товарів перевищує долю вітчизняних, існує цінова конкуренція та поляризація покупців за доходами, підприємству необхідно досліджувати ринок з метою максимізації продажу і прибутків, займатися диверсифікацією та експансією зовнішніх ринків, забезпечувати імідж, розширювати ринки збуту.

На етапі ринкових перетворень завданнями підприємства стають своєчасне забезпечення матеріально-технічними ресурсами і збереження обсягів продажу, збільшення або збереження рівня рентабельності, збільшення або збереження рівня зайнятості, забезпечення виплати дивідендів акціонерам. На сьогодні підприємства мають застосовувати наступні стратегії для виживання: маркетингову, виробничу, фінансову, організаційну, пошуку ренти.

Слід зауважити, що як тільки проблеми збуту продукції виявляються для підприємства першочерговими, в його поведінці спостерігаються характерні зміни: пропозиції з метою відмовитись від тих сегментів ринку, які не приносять йому необхідного доходу, зміни структури виробництва, скорочення або збільшення обсягу випуску, вибір нової політики ціноутворення.

За умов розвитку ринкових відносин посилюється взаємодія між виробниками товарів і їх споживачами. Між першими виникає конкуренція за ринки збуту і отримання достатніх прибутків. Їх боротьба зі збільшенням наповненості ринку товарами загострюється. Необхідною стає зміна виробничої орієнтації підприємств на випуск і розподіл продукції. Об'єктами дослідження мають стати покупці, канали, продажі, ціни, методи стимулювання продажів, реклама. На підставі дослідження має розроблятися стратегія підприємства на даному ринку, визначатися асортиментна політика, обсяги виробництва і продажу, здійснюватиметься вибір цінової політики і каналів товаропросування, стимулювання просування товарів на ринку і отримання зворотного зв'язку про проданий товар. Сьогодні немає жодної високорозвинутої країни, яка б не практикувала маркетингову діяльність. Окрім маркетингового, у залежності від особливостей розвитку галузі, існує і підхід по інтенсифікації комерційних зусиль.

Комерційні зусилля щодо продажу – це вирішення проблеми продавця, а маркетинг – покупця.